

Zwitserland neemt afscheid van de Patrijs

Doordat er in 2019 geen enkele waarneming werd gedaan van de Patrijs, concluderen Zwitserse vogelbeschermers dat deze (ooit zeer algemene) soort voor hun land verloren is gegaan. De constatering volgt kort nadat in 2018 in de omgeving van Genua de enige twee broedparen van dat jaar waren gevonden. Terugkeer van deze honkvaste soort is erg onwaarschijnlijk. Halverwege de twintigste eeuw broedden er in Zwitserland nog zo'n tienduizend exemplaren. Dat was toen al beduidend minder dan in de negentiende eeuw. Al aan het eind van die eeuw tekende de sterke afname zich al af.

In 1961 werd een herintroductieprogramma gestart in de regio Klettgau (in het grensgebied van Zwitserland en Duitsland, red.). Vijftien tot twintig paartjes wisten zich daar te handhaven, tot door weersomstandigheden hun lot werd bezegeld. Sinds 2016 zijn ze daar voorgoed verdwenen. Ook een poging tussen 2008 en 2012 om door het loslaten van tweehonderd Patrijzen in de regio Champagne de stand een duw in de goede richting te

geven, leverde niets op. Het gebied was te klein en de predatiedruk te hoog. Patrijzen leven te kort om zulke kleinschalige projecten succesvol te laten verlopen. Zeker als die gebieden nauwelijks geschikt zijn.

Niet alleen in Zwitserland valt de Patrijs ten prooi aan de veranderende landbouwmethoden. In grensland Duitsland is de populatie met 90% gedaald tussen 1992 en 2016. Ook andere soorten van het platteland passen in dit patroon: Zwitserland heeft al eerder afscheid moeten nemen van de Kuifleeuwerik, de Ortolaan, de Grauwe Klauwier, de Roodkopklauwier en de Klapetekster (in Nederland zien we hetzelfde patroon. Afgezien van de Grauwe Klauwier en de Patrijs zijn de genoemde soorten ook bij ons voormalige broedvogels. Dat de Patrijs zich niet eenvoudig ergens laat plaatsen, bleek in het verleden op Texel. Vanouds werd deze soort daar als jachtwild gefokt en losgelaten. Nadat de fokprogramma's en jacht werden gestaakt, verdween de Patrijs er spontaan, red.).

Bron: *BirdGuides*, 7 juni 2020.

CdV

Herintroductiepogingen van Patrijzen in Zwitserland en Duitsland waren niet erg succesvol.

Foto: Erwin van Laar.

Britse vogelbeschermers slaan alarm vanwege de dramatische teruggang van Groenlingen.
Foto: Benny van den Brink.

Alarmerende afname van het aantal Britse Groenlingen

De Britse organisatie voor vogelbescherming British Trust for Ornithology (BTO) slaat alarm over de aantallen van met name de Groenling. De onder tamme duiven en kooivogels al langer bekende ziekte 'het geel' (*Trichomonas gallinae*) werd voor het eerst onder wilde vogels geconstateerd in 2006. De aandoening kwam vooral voor onder Groenlingen, al blijken er meer soorten gevoelig. Sinds 1997 is de populatie van de Groenling met 64% afgenomen. Doordat Groenlingen door mindere beschikbaarheid van zaden in het veld voor hun voedsel in toenemende mate afhankelijk zijn van voederplaatsen, vindt er ook steeds meer besmetting plaats via voederplanken en voerautomaten. De oproep luidt: blijf vooral voeren, maar ontsmet de voederplaatsen elke twee tot drie weken met een veilig middel.

Ook de Vink blijkt onder deze besmettelijke ziekte te lijden. In het Verenigd Koninkrijk is hun aantal met 18% geslonken sinds 1994. Daar staat de enorme toename van het aantal Winterkoningen tegenover. Die soort is met elf miljoen broedparen de meest talrijke soort in Groot-Brittannië. In 23 jaar tijd nam hun aantal toe met 30%. Dat kwam mede door de milde winters. De Rietzanger verloor in dezelfde periode maar liefst 63% van zijn broedbestand; de Scholekster zakte 39%, de Kievit 59% en de Wulp nam af met 53%. Het aantal Kuifeenden kelderde op onverklaarbare wijze met maar liefst 61%. De Grote Zaagbek daarentegen lijkt het bijzonder goed te doen.

Bron: *Bird Guides*, 7 mei 2020.

CdV

Windmolenparken: een meer serieuze bedreiging voor vogels dan gedacht

Vogels kunnen in aanraking komen met de rotorbladen van windturbines en daardoor sterven. Volgens een onderzoeksrapport van Wageningen University & Research wordt het risico daarop stelselmatig onderschat.

Methodes

Door middel van twee verschillende methodes wordt ingeschat of windmolenparken tot een toelaatbare sterfte leiden. De 'Extra Sterfte Methode' (ESM) kijkt of de extra sterfte naast de natuurlijke sterfte aanvaardbaar is. Norm is dan gewoonlijk een sterfte van één tot vijf procent. Die geldt als verwaarloosbaar. Deze methode wordt in het onderzoek gecombineerd met de in jacht en visserij gehanteerde 'Potentiële Biologische Verwijdering' (PBR). Deze methode schat de gevolgen van 'oogsten' voor de totale populatie van een soort in. Op grond van beide methoden worden in ons land in verschillende situaties vergunningen verstrekt.

Reële kans van afname

Het onderzoek bekeek de invloed van de vastgestelde norm ('aanvaardbare sterfte') op de Spreeuw, Grutto, Lepelaar, Bruine Kiekendief, Ooievaar, Visdief en Zeearend. Daaruit blijkt dat een 'kleine' sterfte (berekend volgens de ESM) grote gevolgen kan hebben, die, gerekend over periode van tien jaar, kan leiden tot een afname tot wel 24%. Bij een vijfprocentprognose leidt het resultaat over een periode van tien jaar tot een vermindering van populaties tussen 9 en 77%. Bij een kortlevende soort zoals de Spreeuw is van

nature het sterftecijfer hoog. Een Spreeuw is daardoor extra gevoelig voor de gevolgen van 'aanvaardbare' extra sterfte.

Herstelkansen en conclusies

De PBR-methode gaf meer inzicht in de kwetsbaarheid (en de kans om verliezen al dan niet te compenseren, red.). Bij soorten waarvan de risico's het laagst werden ingeschat, bleek uit het onderzoek dat de vermindering tot meer dan de helft (50-55%) bedroeg. Bij het hanteren van een lagere index was deze nog altijd 5%. Er zijn dus betere methodes beschikbaar om de risico's die een windmolenpark opleveren, in te schatten. De onderzoekers wijzen op het effect op de langere termijn van iedere geringe afname in het begin. Bovendien is het risico van één locatie niet genoeg om de gevaren voor een populatie te bepalen. Vogels ontmoeten dergelijke parken ook op andere plaatsen. De risico's mogen dus niet worden onderschat, zeker als het gaat om soorten die het in Nederland al niet makkelijk hebben, zoals de Bruine Kiekendief en de Grutto.

(Opmerking van de redactie: windmolenparken vormen in snel tempo een groeiende aanvulling op de al langer bestaande bedreigingen, zoals hoogspanningsleidingen en hoge bouwwerken met spiegelruiten die jaarlijks grote aantallen slachtoffers maken. Ook de combinatie met dergelijke gevaren zou moeten worden meegewogen bij het bepalen van locaties voor windturbines).

Bron: <https://www.wur.nl/nl/Onderzoek-Resultaten/Onderzoeksinstituten/Environmental-Research/show-wenr/Impact-van-windturbines-op-vogelsterfte-vaak-onderschat.htm>.

CdV

Broedende hoppen in de Amsterdamse Waterleidingduinen

In een holle abeel in de Amsterdamse Waterleidingduinen broedde een Hop vijf eieren uit. Het was het tweede Nederlandse broedgeval van deze eeuw (na een eerder broedgeval in De Hamert in 2012, red). Op 7 juni werden op twee plekken verscheidene Hoppen gezien. Eén ervan was geringd met een buitenlandse ring. Hij vloog telkens met voer naar een bosje, dus was het duidelijk dat daar gebroed werd. Het zeldzame broedgeval van de kleurrijke vogels werd geheimgehouden, om verstoring door vogelaars en fotografen te voorkomen. Enkele ingewijden hielden het hol van grote afstand in de gaten. Gedurende het broeden blijft het vrouwtje op

Hop,
Illustratie: Dick Poppe.

het nest en in het hol. Zelfs voor het doen van haar behoefte verlaat ze het hol niet, zodat de eieren besmeurd raken. Met een minicamera trof men na afloop keverschildjes aan in een bodem van drek. De Hop heeft niet voor niets de bijnaam 'drekhaan'.

Bron: *Natuurdagboek Koos Dijksterhuis, Trouw 20 juli 2020.*

CdV

Meer voedsel voor trekvogels in de lente

Onderzoek door de Vrije Universiteit Brussel (VUB) toont aan dat trekvogels op terugreis naar Europa tot zeven keer meer reserve kunnen opslaan dan in de herfst en zo meteen klaar zijn voor het broedseizoen. Eén vijfde van alle vogels wereldwijd spendeert een groot deel van hun leven pendelend tussen broed- en overwinteringsgebieden. Tussen Europa en Afrika passeren miljarden vogels tijdens de trek. Dat kost veel energie. Trekvogels slaan hiervoor vetreserves op, tot soms meer dan de helft van hun totale lichaamsgewicht. Het aanvullen van die vetreserves gebeurt ook tijdens de trek zelf, op de tussenstops. In de tussenstops rond grote ecologische hindernissen, zoals bijvoorbeeld de Sahara, moeten extra reserves worden opgeslagen om de barrière te kunnen oversteken. Indien de kwaliteit van deze tussenstops achteruitgaat, wat veel voorkomt onder invloed van menselijke verstoring of klimaat-

Het natuurgebied van Amvrakikos bij het dorpje Vigla, waar onderzoek is gedaan aan het habitatype 1420 (kolonisatie door *Salicornia*, *Arthrocnemum*). Aan de rand van de lagune zijn ook pootafdrukken van grazende koeien in de modder te zien. Hier komen menselijke invloeden en de natuur dicht bij elkaar.

Foto: Hilde Meere.

Foeragerende steltlopers in het natuurgebied van Messolonghi, ten zuidoosten van Katochi. Soorten als Kemphaan en Bonte Strandloper zijn op zoek naar invertebraten.

Foto: Hilde Meere.

verandering, zijn de gevolgen voor de verdere migratieperiode en het broedseizoen groot. Om inzicht te krijgen in de kwaliteit van zulke tussenstops, speurde de Belgische onderzoekster Evelien Deboelpaep in lente en herfst, naar ongewervelden, die leven in de internationaal beschermde wetlands in West-Griekenland. Die maken deel uit van een belangrijke trekroute waarlangs vogels pendelen tussen Eurazië en Afrika, net vóór of ná de oversteek van de Sahara. De ongewervelden werden gedetermineerd, gemeten, gewogen en hun vet- en eiwitgehalte werd bepaald. 'Door de verschillende dieptelagen van elke bodemstaal te scheiden, konden we bepalen welke diertjes bereikbaar zijn voor welke vogelsoort. Prooien uit de diepste bodemlaag kunnen enkel gevangen worden door steltlopers die met een langere bek in het sediment priemen, zoals de Wulp *Numenius arquata*, terwijl kortgebeekte Strandplevieren *Charadrius alexandrinus* zich beperken tot prooien aan de oppervlakte. We konden op deze manier inschatten welke steltlopers hier meer voedsel vinden.'

Het onderzoek stelt tussen de twee migratieperiodes grotere verschillen vast in voedselbeschikbaarheid en -kwaliteit dan tussen de vier wetlands onderling. Er is meer voedsel aanwezig in de lente dan in de herfst. Omdat de prooien relatief vet zijn en in de lente eiwitrijker, blijkt de totale energie die steltlopers kunnen bijtanken, maar liefst zeven keer hoger dan in de herfst. Met meer voedsel beschikbaar tijdens de lente bereiken de vogels hun broedgebieden sneller en in betere conditie. 'Op basis van onze gegevens lijkt het aannemelijk dat vooral tijdens

de lente de Griekse wetlands aantrekkelijke tussenstops zijn. Uit eerdere tellingen blijkt dat er ongeveer twee keer zo veel steltlopers langs Griekenland trekken in de lente dan in de herfst,' besluit Deboelpaep.

Bron: VUB Press, Biologie Departement van de Vrije Universiteit Brussel; het onderzoek is gepubliceerd in *Freshwater Biology*.

CdV

LITERATUUR:

Deboelpaep, E. et al (2020): Bio-energetic data show weak spatial but strong seasonal differences in wetland quality for waders in a Mediterranean migration network. *Freshwater Biology*, Vol. 65, issue 9, april 2020.

Gloort er hoop voor de Grutto?

De Portugese vogelbescherming vecht nieuwe luchthaven aan bij de rechter

Onlangs heeft de Portugese regering plannen voor de bouw van een luchthaven in de delta van de Taag goedgekeurd. Dit gebied is van uitzonderlijk groot belang voor vrijwel alle in Nederland broedende Grutto's die hier pleisteren tijdens de trektijd én voor veel andere vogels, waaronder flamingo's. Het is om die redenen een Natura 2000-gebied dat valt onder Europese, beschermende wetgeving. De beslissing wordt daarom juridisch aangevochten door Portugese natuurbeschermers. Zij worden hierbij gesteund door Vogelbescherming Nederland en tienduizenden Nederlanders, die een petitie hebben getekend tegen de plannen.

De Portugese natuurbeschermers stellen dat de autoriteiten de ernstige gevolgen van een nieuwe luchthaven voor een internationaal beschermd natuurgebied niet goed hebben meegewogen. Het gebied en de beschermde

De Grutto's worden bedreigd in de foerageergebieden in Portugal.
Foto: Herman van der Hart.

trekvoegels die er leven zullen enorm worden verstoord door de geplande immense burgerluchthaven. Het nieuwe vliegveld is gepland op de plek van een kleinere militaire vliegbasis die er nu al is gevestigd. Ook de vliegveiligheid is in het geding door het grote risico van aanvaringen met vogels. Daarnaast wordt de gezondheid van mensen aangetast door lawaai en vervuiling als gevolg van het toegenomen lucht- én wegverkeer.

Zij zijn van mening dat de Portugese autoriteiten geen betrouwbare beoordelingen hebben uitgevoerd en dat er sprake is van een duidelijke schending van de EU- en nationale wetgeving en hopen dat de milieueffectrapportage (MER) van de luchthaven van Montijo nietig wordt verklaard.

Immens belang Taag-monding

De nieuwe luchthaven (Montijo) is gepland in de monding van de Taag, het belangrijkste wetland van Portugal. Er leven honderdduizenden vogels. Daarom is het een Natura 2000-gebied waarvoor Europese natuurbeschermingswetgeving geldt. Deze plek valt ook onder de Ramsar-conventie voor de bescherming van wetlands.

Het belang van de Taag-monding voor grutto's die in Nederland broeden is immens. De meerderheid van de vogels verblijft hier voor enige tijd op doortrek, zo blijkt uit jarenlang onderzoek door onder meer de Rijksuniversiteit Groningen. Vele Grutto's trekken jaarlijks vanuit Nederland via Portugal naar West-Afrika en in het voorjaar weer terug. Alternatieve foerageergebieden tijdens de trek zijn er niet voor de Grutto's. Verder overwinteren hier honderdduizenden watervogels, waaronder Wintertaling, Flamingo, Kluut, Zilverplevier en Bonte Strandloper. In de rijstvelden zoeken niet alleen de grutto's oogstresten, maar ook ooievaars, purperreigers en vele andere vogelsoorten.

Nederlandse steun

In Nederland hebben tienduizenden mensen een petitie van Vogelbescherming Nederland tegen de geplande luchthaven ondertekend, omdat deze een ernstige bedreiging vormt voor de Grutto. In Nederland wordt zeer veel moeite gedaan om Grutto's te behouden als kenmerkende weidevogel.

Bron: Persbericht Vogelbescherming Zeist, 4 juni 2020

CdV

Vogelaartje

Natuurfotograaf Wim Smeets heeft evenals de afgelopen jaren een prachtige kalender met vogelfoto's samengesteld. Het thema voor de kalender van 2021 is 'Vogels in en om de tuin'.

Deze nieuwe maandkalender is ook dit keer weer bijzonder fraai uitgevoerd. De uitgave bevat 13 prachtige foto's van vogels die in uw eigen omgeving kunnen worden aange troffen.

De foto's zijn gemaakt door Wim Smeets. Hij schreef ook de toelichtingen bij de foto's. Met wetenswaardigheden over de afgebeelde vogel, maar het gaat soms ook over de persoonlijke indrukken die hij had bij het maken van de foto.

Deze uitgave is te bestellen door een berichtje te sturen naar Wim Smeets, e-mail: wsmeets.foto@gmail.com. De prijs is €15,00 (dat is inclusief de verzendkosten).

